

ducta in littera loquuntur post peccatum, sive ante legem, sive post.

Ad tertium dicendum, quod quamvis aliis gentibus non esset data lex divinitus communiter omnibus, sicut Judaeis, ex quibus nasciturus erat Christus, & sic oportebat in eis potius fidem vigere; tamen multis etiam gentilibus revelationes per Angelos factae sunt etiam de Christo, sicut patet de Sybilla, & quae de Christo expresse prophetavit, ut refert Isidorus in VIII. etymol. cap. VIII. In historiis Romanis etiam legitur, quod temporibus Constantini Imperatoris inventum fuit in Graecia quoddam corpus in sepulchro quodam habens laminam auream supra pectus, in qua scriptum erat; Christus nascitur ex Virgine; & credo in eum. O sol, sub (7) Irenaeus, & Constantini temporibus iterum me videbis. Illi etiam quibus (8) specialis revelatio facta non fuerat, salvari poterant, etiam si nihil de lege Moysi audissent, neque aliquid de ea scirent: quia lex illa non erat omnibus data, sed tantum Judaeis: unde alii non peccabant, si legis observantias non servarent. Secus autem est de Lege Christi, quae omnibus pronuntiata est. Salvabantur tamen fide implicita Redemptoris, implicando fidem suam in cognitione Dei, vel eorum qui a Deo docti erant indeterminate, quicumque illi essent; sicut majores Judaeorum quantum ad ea quae eis nondum fuerant revelata, dum tamen contrarium pertinaciter non tenerent contra praedicantem fidem.

Ad quartum dicendum, quod quamvis ad cognitionem Redemptoris non sufficeret natura per se, sufficiebat tamen cum lege scripta: tempore legis, ante legem vero adjuncta per gratiam.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod fides explicita ad hoc necessaria est quod in finem ultimum intentionem dirigat. Et quia per peccatum homo ab illo fine abductus fuerat, & non poterat reduci, nisi per mediatorem Dei, & hominum Dominum Jesum Christum; ideo post peccatum oportuit haberi cognitionem explicitam de Redemptore, & praecipue quantum ad ea quibus nos in finem reduxit victo hoste a quo captivi detinebamur. Ad hoc autem quod nos in finem reduceret quatuor requirebantur. Primum est quod propugnator noster (9) institueretur, quod factum est in nativitate. Secundum est quod propugnaret, quod factum est in passione. Tertium est quod vinceret, quod factum est in resurrectione, quando aeternitatis adiutum devicta morte reseravit. Quarto quod victoriae suae omnes suos participes faceret, & hoc erit in iudicio, quando bonis bona, & malis mala reddet. Et ideo ista praecipue requirebantur, ut de Redemptore explicite scirentur. Tamen possibile est quod secundum diversa tempora horum distinctio, & explicatio ante Christi adventum creverit, ut quanto adventui Salvatoris viciniorexisterent, tanto sacramenta salutis plenius perceiverint, ut dicit Gregorius, super Ezech. hom. xvi. Et secundum hoc utraque opinio in littera posita potest habere veritatem: prima quantum

(6) Sexti, Ut advertit Nicolai. 2. 2. quest. 11. artic. 7. ad 4. tempore Constantini Augusti, & Irenae (Irenae) matris ejus. Vide Baronium ad annum Christi 780. (7) Al. Helena. (8) Al. spiritualis. (9) Al. instrueretur. (10) Al. deest quia.

Ex Edit. P. NICOLAI. (a) Erithrea nimirum, cujus vaticinium Augustinus de Civ. Dei Lib. XVIII. cap. xxi. refert; etsi aliae omnes (quae decem passim numerantur) quaedam de illo praedixerunt, ut ex aliis locis Augustini colligi potest; & Isidorus loco citato notat.

ad propinquos, secunda quantum ad remotos.

Ad primum ergo dicendum, quod Joannes Baptista hos articulos plenissime scivit, unde de his non dubitavit. Potuit autem dubitare sine praedicio salutis de alio articulo passionis implicito tunc temporis, scilicet de descensu ad inferos, non pertinaciter; quod patet, quia doceri querebat. Vel dicendum, ut alii dicunt, quod ipse non dubitavit, sed quasi dubitasse visus est, in quantum quaevisit non propter se, sed propter suos discipulos instruendos. Vel fuit dubitatio non ignorantiae, sed admirationis, & pietatis.

Ad secundum dicendum, quod articulus conceptionis implicitus continebatur in articulo nativitatis, in quantum est via ad nativitatem; articulus autem de descensu ad inferos, in articulo de passione; articulus autem de ascensione, in articulo de resurrectione, quia ibi terminatur victoria resurgentis.

Unde patet responsio ad tertium, & quartum.

Ad quintum dicendum, quod in iudicio Christus nihil nobis merebitur; sed id quod prius meruit, reddet.

SOLUTIO IV.

Ad quartam questionem dicendum, quod per missiones divinarum personarum in nos, homo in finem ultimum ducitur non solum post peccatum, sed etiam ante peccatum; & ideo explicita cognitio de Trinitate fuit necessaria non solum post peccatum, sed etiam ante peccatum. Non tamen eodem modo ante adventum Christi, & post: quia ante adventum soli majores de hoc fidei explicitam habuerunt; post incarnationem vero omnes fidei explicitam de tribus personis habere tenentur, sicut & de mysterio incarnationis, quod cognosci non potest, nisi cognoscatur personarum distinctio: & quia sacramenta salutis cum invocatione Trinitatis conferuntur.

Ad primum ergo dicendum, quod Apostolus posuit illa quae oportuit credi explicite a quolibet homine in quocumque statu: hoc autem non fuit cognitio Trinitatis.

Ad secundum dicendum, quod ad dirigendum in finem non solum oportet cognoscere finem, sed etiam ea sine quibus in finem iri non potest: & ideo oportuit habere cognitionem explicitam de fide Trinitatis, quia sine earum missione in finem beatitudinis venire non potest.

Ad tertium dicendum, quod (10) quia non erat necessarium ut explicite omnes cognoscerent, ideo non fuit positum mysterium Trinitatis manifeste in veteri testamento, sed velate, ut sapientes capere possent.

EXPOSITIO TEXTUS.

Sicut in Ecclesia aliqui sunt minus capaces. Contra. Modo non sufficit ad salutem ut etiam explicitum mysterium incarnationis credatur. Dicendum, quod est similitudo non quantum ad omnia, sed quantum ad quaedam de articulis: quia nesciunt eos distinguere, quamvis explicite cognoscant illud quod in articulis continetur. Tenentur autem explicite illos

(6) Sexti, Ut advertit Nicolai. 2. 2. quest. 11. artic. 7. ad 4. tempore Constantini Augusti, & Irenae (Irenae) matris ejus. Vide Baronium ad annum Christi 780. (7) Al. Helena. (8) Al. spiritualis. (9) Al. instrueretur. (10) Al. deest quia.

Ex Edit. P. NICOLAI. (a) Erithrea nimirum, cujus vaticinium Augustinus de Civ. Dei Lib. XVIII. cap. xxi. refert; etsi aliae omnes (quae decem passim numerantur) quaedam de illo praedixerunt, ut ex aliis locis Augustini colligi potest; & Isidorus loco citato notat.

articulos scire de quibus Ecclesia solemnizat, & facit continuam mentionem, sicut de Trinitate.

Credunt hoc quod ignorant. Hoc est contra illud quod superius dictum est, quod fides non est de ignotis. Dicendum, quod sicut implicite creditur, ita & implicite cognoscitur. Dicitur autem ignorari quod nescitur explicite.

Solet etiam quari de fide Cornelii. Sciendum, quod Cornelius habebat fidem explicitam de mysterio incarnationis, quamvis suffecisset ei ad salutem, etiam si de hoc fidei implicitam habuisset; sed non habebat fidem distinctam de tempore incarnationis: & ideo quia hoc jam incipiebat esse necessarium ad salutem, missus fuit Petrus ad eum instruendum.

Illud etiam non est praetermittendum, quod fides, spes, charitas, & operatio secundum aliquid aequalia sunt in praesenti. De hac aequalitate habituum, & operatione dicitur infra distinct. xxxvi. Hic tamen sciendum est, quod operationem hic videtur

nominare virtutes regulantes in opere exteriori, sicut sunt virtutes cardinales, quae etiam habent acuitatem interiores, secundum quas oportet istam aequalitatem attendi. Vel si loquitur de operibus exterioribus, attendenda est aequalitas quantum ad (1) formationem operis, magis quam secundum quantitatem actus: quia interdum aliquis ex majori charitate facit opera ex suo genere minora quam alius majora.

Non (2) ideo post fidem, & spem ponitur, quod ex eis oriatur. Contra. Matth. 1. 2. Abraham genuit Isaac, Isaac Jacob; id est, fides spem, spes charitatem. Dicendum, quod intelligitur quantum ad actus, non quantum ad habitus.

Non quod fides, & spes causa, vel tempore praecedat. Contra. Aliquis habet fidem qui non habet charitatem; sicut qui sicte accedit ad baptismum fidem tantum habens. Dicendum, quod loquitur de fide, & spe secundum quod est virtus.

DISTINCTIO XXVI.

De spe, quid sit.

EST autem spes virtus qua spiritualia, & aeterna bona sperantur, id est cum fiducia expectantur. Est enim spes certa expectatio futurae beatitudinis, veniens ex Dei gratia, & ex praecedentibus meritis vel ipsam spem, quam natura praebet charitas, vel speratam rem, id est beatitudinem aeternam: sine meritis enim aliquid sperare non spes, sed praesumptio dici potest.

De quibus sit spes.

EST sicut fides, ita & spes est de indivisibilibus. Unde Augustinus (in Enchir. cap. viii.), Fidem appellamus earum rerum quae non videntur. De spe quoque dicitur, Rom. viii. 24. Spes quae videtur, non est spes: quod enim videt quis, quid sperat? Quod attinet ad non videre vel quae creduntur, vel quae sperantur, fidei, speique commune est. Distinguitur tamen fides a spe sicut vocabulo, ita rationabili differentia. Est enim fides malarum rerum, & bonarum: quia & bona creduntur, & mala; & mus enim mortem Christi, quae jam praeteriit; credimus sessionem, quae nunc est; credimus venturum ad iudicandum, quod futurum est. Item fides & suarum rerum est, & alienarum: nam & se quisque credit esse coepisse, nec fuisse utique sempiternum: & alia, atque alia (3) non modo de aliis hominibus multa quae ad religionem pertinent, verum etiam de Angelis credimus. Spes autem non nisi bonarum rerum est, nec nisi futurarum rerum, & (4) ad eum pertinentium qui earum spem gerere perhibetur.

Redit ad praemissam questionem, an scilicet fides, & spes in Christo fuerint.

POST hoc superest investigare, utrum fides, & spes in Christo fuerint, unde tractatus ille sumpsit exordium. Quibusdam non indocte videtur, fidem virtutem, & spem in eo non fuisse, sicut in Sanctis jam beatificatis, vel in Angelis non sunt; & tamen Sancti credunt, & sperant resurrectionem futuram, & Angeli eandem credunt; nec tamen in eis fides, vel spes virtus est: quia & Deo per speciem contemplando fruuntur, & in Dei Verbo resurrectionem futuram, sive iudicium, non per speculum, & in aenigmate, sed praclarissime inspiciunt. Si enim quia credunt resurrectionem futuram, ideo verum est eos fidem habere; ergo ea consummata (5) post iudicium similiter & fidem habere dicentur, quia credent eam praeteritam. Sed sicut nunc credent, nec tamen fidem quae fideles facit, habebunt, quia non credent absque scientia, quae non erit aenigmatica, sed per speciem; ita & modo credunt, & sperant resurrectionem, nec tamen fidem habent, quia credendo cognoscunt. Venit enim eis quod perfectum est, & evacuatum est quod ex parte est. Venit enim cognitio, & evacuata est fides; venit species, & desiit spes. Ita Christus in quo fuerunt bona patriae; credidit quidem, & speravit resurrectionem tertia die futuram, pro qua & Patrem oravit; nec tamen fidem virtutem, vel spem habuit: quia non aenigmatica & specularem, sed clarissimam de ea cognitionem habuit: quia non perfectius eam cognovit praeteritam quam intellexit futuram. Speravit tamen Christus, sicut in Psalm. xxxi. In te, Domine, speravi: nec tamen fidem, vel spem virtutem habuit: quia per speciem videbat ea quae credebatur. De antiquis vero patribus, quia apud inferos usque ad passionem tenebantur, non incongrue dici potest, quod fidem, & spem virtutem habuerint: quia cognovit Dei per speciem ante passionem Christi, quae consummata, a fide transierunt ad speciem.

In III. Sent. Tom. III.

(3) Nicolai: Nec solum utique de aliis &c. (4) Al. ad Deum. (1) In editis confirmationem. (2) Al. autem. (3) Nicolai post iudicium fidem &c.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam Magister determinavit de fide, hic secundo determinat de spe: & dividitur in duas partes. In prima determinat de spe; in secunda ostendit in quibus spes invenitur, ibi: *Post hoc superest investigare, utrum fides, & spes in Christo fuerint.* Circa primum duo facit. Primo determinat de spe secundum se; secundo de spe per comparationem ad fidem, ibi: *Et sicut fides, ita & spes est de invisibilibus.* Et circa hoc duo facit. Primo ostendit convenientiam inter fidem & spem; secundo differentiam, ibi: *Distinguitur tamen fides a spe.* *Post hoc superest investigare, utrum fides, & spes in Christo fuerint.* Hic ostendit, quorum sit habere fidem, & circa hoc duo facit. Primo inquit, utrum in Christo fuerit fides, (6) vel spes; secundo utrum in antiquis patribus in limbo existentibus, ibi: *De antiquis vero patribus, non incongrue dicitur, quod fidem, & spem virtutem habuerint.*

QUÆSTIO I.

HIC queruntur duo. Primo de spe secundum quod est passio. Secundo de ipsa secundum quod est virtus.

- Circa primum queruntur quinque.
 Primo. Utrum spes sit passio.
 Secundo. In quo sit.
 Tertio. De differentia eius ad alias passiones.
 Quarto. Utrum sit una de quatuor passionibus principalibus.
 Quinto. Utrum possit esse in parte intellectiva.

ARTICULUS I.

Utrum spes sit passio.

- A**D primum sic proceditur. Videtur quod spes non sit passio. Spes enim est expectatio. Sed expectatio dicitur immobilitatem. Cum ergo omnis passio in motu consistat, videtur quod spes non sit passio.
2. Præterea. Opposita sunt in eodem genere. Sed Philosophus VII. Physicor. text. xix. dividit spem contra memoriam, dividens actiones utriusque ad invicem. Cum ergo memoria non sit passio, nec spes passio erit.
3. Præterea. Expectare a spectando dicitur. Spectare autem est videre. Cum ergo videre non sit passio animalis, secundum quod proprie loquimur de passionibus anime, videtur quod spes, quæ est expectatio, non sit passio.
4. Præterea. Passio anime in parte sensitiva est, ut dicit Philosophus in VII. Physic. text. xx. Sed spes, cum sit de futuro bono, non potest esse in parte sensitiva; quia sensus est presentium tantum. Ergo spes non est passio.
5. Præterea. Nihil patitur nisi ex presentia agentis. Sed spes non est de presentibus, sed de futuris. Ergo non est passio.

Sed contra. Spes contra timorem dividitur. Sed timor est passio. Ergo & spes.

Præterea. Spes ad appetitivam potentiam pertinet: quia habet bonum pro objecto. Sed motus appetitivæ partis dicitur passio anime: quia ad eum sequi-

(5) *Al. deest vel spes.* (6) *Al. in quiete privative.*

tur delectatio, & tristitia, quod proprium est passionum, ut dicitur in II. Ethic. cap. v. Ergo ut prius.

Præterea. Præsens, & præteritum non diversificant genus. Sed gaudium, quod est de presenti bono, est in genere passionis. Ergo & spes, quæ est de bono futuro.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod, sicut prius dist. xv. dictum est, quamvis omnis operatio potentiarum anime, quæ per sua objecta in actum reducuntur, sicut intellectus possibilis, sensus, & appetitus, possint dici passiones, tamen proprie loquendo passio est in operationibus appetitus sensitivæ partis, secundum quod Damascenus dicit in II. Libro, quod passio est motus appetitivæ virtutis sensibilis, qui est ex imaginatione boni, vel mali. Spes autem dicitur extensionem appetitus in illud quod appetibile est. Invenitur autem non solum in hominibus, sed etiam in aliis animalibus: quod patet, quia inveniuntur animalia operari propter aliquod bonum futurum æstimatum possibile, sicut aves faciunt nidum propter filiorum educationem: nec propter finem aliquid facerent, nisi in finem illud quasi eis possibile tenderent: quia naturalis appetitus non est impossibile. Similiter etiam patet quod unum animal aggreditur aliud non nisi ex spe victoriæ. Patet ergo quod spes sit in appetitu sensitivæ partis, quæ nobis, & brutis communis est; & ita sequitur quod sit passio.

Ad primum ergo dicendum quod appetitivæ partis duplex est motus, scilicet prosecutio, & fuga. Objectum autem spei, quod est bonum difficile, & arduum, ratione suæ bonitatis natum est movere ad prosecutionem, sed ratione suæ difficultatis natum est movere ad fugam. Hic tamen motus retardatur per spem; & ideo spes importat motum primum; in quo salvatur ratio passionis, tamen (6) cum quiete privante secundum motum, qui est fuga.

Ad secundum dicendum, quod dividitur spes contra memoriam, non quantum ad essentiam suam, sed quantum ad affectum, qui est communis memoriæ, & spei, scilicet delectatio: unde non sequitur quod in genere conveniant.

Ad tertium dicendum, quod frequenter nomina imponuntur rebus occultis ex suis signis, sicut essentialia differentie ex accidentibus nominantur. Signum autem alicujus quiescentis cum extensione appetitus in aliquid desideratum solet esse quod frequenter visum dirigit in illud, ut videat si ex aliqua parte ad ipsum accedat; & ideo dispositio prædicta quietis cum motu dicitur expectatio.

Ad quartum dicendum, quod sicut animalia cognoscunt rationem convenientis, & nocivi non per inquisitionem rationis, ut homo, sed per instinctum naturæ, qui dicitur æstimatio; ita etiam cognoscunt aliquid quod futurum est, sine hoc quod cognoscant rationem futuri, non conferendo præsens ad futurum, sed ex instinctu naturali, secundum quod aguntur ad aliquid agendum vel ex impulsu naturæ interioris, vel exterioris; sicut quando agunt aliquid ad præcavendum de futuris quæ dependent ex motu cæli, quasi ex eo impulsa: unde ex eorum operibus homines possunt aliquid scire de huiusmodi futuris, sicut nauta præsciunt tempestatem futuram ex motu delphinorum ad superficiem aquæ descendendum; & formicæ venientiam plu-

uvia reponunt granum in cavernis.

Ad quintum dicendum, quod id quod est futurum secundum rem, potest esse præsens in imaginatione. Et quia bonum est natum movere appetitum, secundum quod est imaginatum, vel intellectum, ut dicitur in III. de Anima, text. ltv. ideo ex tali præsentia potest sequi passio in appetitu.

ARTICULUS II.

Utrum spes sit in alia vi quam in concupiscibili.

1. 2. quæst. xl. art. 2.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod spes non sit in alia vi quam in concupiscibili. Arduum enim, vel difficile non addit aliquam rationem appetibilis supra bonum: quia difficile magis habet rationem fugibilis, quam appetibilis. Arduum autem non differt a bono non arduo, nisi secundum magis, & minus. Sed vis concupiscibilis est boni quod desideratur. Cum ergo objectum spei sit bonum arduum, vel difficile, videtur quod spes sit in concupiscibili.

2. Præterea. Sicut voluntas est bonum appetibilis in parte intellectiva, ita concupiscibilis in parte sensitiva. Sed in parte intellectiva omne quod ad appetitum pertinet, est voluntas. Ergo & in parte sensitiva omne quod ad appetitum pertinet, est vis concupiscibilis; & ita cum spes ad appetitum pertineat, ut dictum est, videtur quod sit in concupiscibili.

3. Præterea. Gaudium, & delectatio in concupiscibili sunt. Sed spes facit gaudium, Rom. xli. 12. *Spe gaudentes*: & delectationem, ut dicit Philosophus in VII. Physic. text. xix. Ergo spes est in concupiscibili.

4. Præterea. Præsens, & futurum non diversificant appetitivam potentiam, cum accidant appetibili in quantum huiusmodi. Sed gaudium, & spes non differunt nisi secundum id quod gaudium est de bono præsentis, spes autem de bono futuro. Ergo cum gaudium sit in concupiscibili, & spes in eodem erit.

5. Præterea. Eiusdem est moveri ad terminum, & in termino quiescere. Sed spes importat motum in aliquem terminum, in quem cum aliquis devenit, gaudet. Cum ergo gaudere sit concupiscibilis, & sperare erit concupiscibilis.

Sed contra. Concupiscibilis, per se loquendo, non ordinatur ad arduum, sed magis irascibilis. Cum ergo objectum spei sit arduum, oportet quod spes non sit in concupiscibili, sed in irascibili.

Præterea. Idem est subiectum contrariorum. Sed spei opponitur timor. Cum ergo timor sit in irascibili, non in concupiscibili, sicut & audacia, quæ iterum timori opponitur; videtur quod spes etiam sit in irascibili.

Præterea. Ira sine spe esse non potest, ut dicit Avicenna in VI. de naturalibus: unde ex offensa illa de cuius vindicta non est spes (sicut cum quis a Rege offenditur) non est ira sed odium magis, vel timor. Ergo cum ira non sit in concupiscibili, nec spes.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod potentie passivæ variantur, secundum quod sunt natæ moveri a diversis activis, per se loquendo. Proprium autem moti-

(1) *Al. mo vet in illud.*

vum appetitivæ virtutis est bonum apprehensum: unde oportet quod secundum diversas virtutes apprehendentes sint etiam diversi appetitus: scilicet appetitus rationis, qui est de bono apprehenso secundum rationem, vel intellectum, unde est de bono apprehenso simpliciter, & in universali: & appetitus sensitivus, qui est de bono apprehenso secundum vires sensitivas, unde est de bono particulari, & ut nunc. Sed quia potentia passiva non extendit se ad plura quam virtus sui activi, secundum quod dicit Commentator in IX. Metaphysic. quod nulla potentia passiva est in natura, cui non respondeat sua potentia activa naturalis: ideo appetitus sensitivus ad illa tantum bona se extendit ad quæ se extendit apprehensio sensitiva. Quia autem, ut dicit Dionysius vii. cap. de div. Nomin. divina sapientia conjungit fines primorum principii secundorum, quia omnis natura inferior in sui supremo attingit ad infimum naturæ superioris, secundum quod participat aliquid de natura superioris, quamvis deficienter: ideo tam in apprehensione, quam in appetitu sensitivo invenitur aliquid in quo sensitivum rationem attingit. Quod enim animal imaginatur formas apprehensas per sensum, hoc est de natura sensitivæ apprehensionis secundum se; sed quod apprehendat illas intentiones quæ non cadunt sub sensu, sicut amicitiam, odium, & huiusmodi, hoc est sensitivæ partis, secundum quod attingit rationem. Unde pars illa in hominibus, in quibus est perfectior propter conjunctionem ad animam rationalem, dicitur ratio particularis, quia confert de intentionibus particularibus; in aliis autem animalibus, quia non confert, sed ex instinctu naturali habet huiusmodi intentiones, apprehendere non dicitur ratio, sed æstimatio. Similiter etiam ex parte appetitus, quod animal appetat ea quæ sunt convenientia sensui, delectationem facientia, secundum naturam sensitivam est, & pertinet ad vim concupiscibilem; sed quod tendat in aliquid bonum quod non facit delectationem in sensu, sed magis natum est facere tristitiam ratione suæ difficultatis, sicut quod animal appetat pugnam cum alio animali, vel aggredi aliam quamcumque difficultatem, hoc est in appetitu sensitivo, secundum quod natura sensitiva attingit intellectivam; & hoc pertinet ad irascibilem. Et ideo sicut æstimatio est alia vis quam imaginatio, ita irascibilis est alia vis quam concupiscibilis. Objectum enim concupiscibilis est bonum quod natum est facere delectationem in sensu, irascibilis autem bonum quod difficultatem habet. Et quia quod est difficile, non est appetibile in quantum huiusmodi, sed vel in ordine ad aliud delectabile, vel ratione bonitatis quæ difficultati admiscetur; conferre autem unum ad aliud, & discernere intentionem difficultatis, & bonitatis in uno & eodem, est rationis: ideo proprie istud bonum appetere est rationalis appetitus; sed convenit sensitivæ, secundum quod attingit per quamdam imperfectam participationem ad rationalem, non quidem conferendo, vel discernendo, sed naturali instinctu (1) movendo se in illud, sicut dictum est de æstimatione. Et per hoc patet etiam quod irascibilis est altior quam concupiscibilis, & propinquior rationi: & ideo incontinens propter concupiscentiam, qui nulla lege utitur, magis est turpis quam iracundus, qui utitur legibus, sed perversus, ut dicitur in VII. Ethic. cap. vi. Unde etiam vitia quæ sunt in concupiscibili, sunt majoris in-